

Institute of Local Public Finance

Working Paper 01-2009

January 2009

El sistema d'anivellament fiscal alemany: ningú no és profeta a casa seva

Jan Werner

Reprint from Nota d'economia, Volume 92, page 59-78.

Copyright 2009, I.L.P.F. GmbH. No part of the material protected by this copyright notice may be reproduced or utilized in any form or by any means without prior written permission from the copyright owner.

El sistema d'anivellament fiscal alemany: ningú no és profeta a casa seva

Jan Werner¹

Institut de Finances Públiques Locals, Alemanya

1

Introducció

Alemanya és un estat federal amb una estructura administrativa de tres nivells. A més del Govern federal (els ministres del qual tenen la seu a la capital d'Alemanya, Berlín, i a l'antiga capital, Bonn), hi ha 16 estats federals (*Bundesländer*)² més un nombre d'entitats administratives regionals.

Dintre de les autoritats locals d'Alemanya, cal distingir, a més, entre les associacions de planificació regional (*regionale Planungsverbände*),³ els 313 districtes rurals (*Landkreise*), les 116 ciutats incorporades (*kreis-*

freie Städte) i els 12.291 municipis (*Gemeinden*), que formen part dels districtes rurals. Les unitats locals més petites d'Alemanya són les ciutats i els municipis que, després de nombroses reformes territorials en els seus respectius estats federals entre 1970 i 1977, han esdevingut força compactes⁴ en termes de les seves estructures de població.

A Alemanya, els ingressos fiscals són distribuïts entre els organismes administratius regionals individuals en funció dels ingressos que ells mateixos s'assignen⁵ i de la participació impositiva. Això, per exemple, significa que els ingressos recaptats a través de l'impost sobre la propietat real estan a disposició –en la seva totalitat– dels municipis, mentre que aquests també reben un percentatge fix de la recaptació d'impostos provinent de l'impost sobre el valor afegit (IVA) i l'impost sobre la renda personal (IRP). La distribució

1. Els resultats, interpretacions i conclusions expressades en aquest paper són les de l'autor. No tenen per què representar la visió de l'ILPF GmbH.

2. Tres dels 16 estats federals són ciutats estat (Berlín, Bremen i Hamburg). Aquests tres estats federals no separen els seus pressupostos municipals dels seus respectius pressupostos federals i, per tant, només tenen pressupost federal.

3. Les regions metropolitanes de Stuttgart, Hannover i Frankfurt s'anomenen associacions de planificació regional.

4. A França, hi havia en total 36.679 municipis l'any 1999, dels quals uns 32.000 tenien menys de 2.000 habitants. Tot i això, Alemanya està lluny de crear una estructura municipal reorganitzada, cosa que va fer Dinamarca quan va reformar els seus territoris l'any 1970.

5. D'acord amb l'article 106 de la Constitució alemanya.

Quadre 1

Assignacions d'ingressos impositius entre el Govern central, els estats federals i els municipis el 2006				Ingressos el 2006 (en bilions d'euros)
	Govern central	Estats federals	Comunitats	
Impost sobre el consum ¹	100,0%			72.938
Impost de successions	100,0%			3.763
Impost sobre la propietat	100,0%			10.398
Impost sobre la renda personal ²	42,5%	42,5%	15,0%	152.082
Impost sobre el valor afegit	52,9%	44,9%	2,2%	146.688
Impost de societats	50,0%	50,0%		22.808
Reducció d'interessos	44,0%	44,0%	12,0%	7.633
Impost industrial (<i>trade tax, Gewerbesteuer</i>) ³	14,8%	7,7%	77,5%	38.369

1. Impost sobre oli mineral, electricitat, tabac, begudes alcohòliques, cafè i vi escumós.

2. Sense incloure les contribucions de l'impost de solidaritat a l'impost sobre la renda personal. Aquest recàrrec pertany completament al Govern central i és d'un total de 12,348 bilions d'euros.

3. El desglossament es refereix a l'any fiscal 2001. La proporció municipal del fons d'"unitat alemanya" així com també la proporció municipal del sistema reformat d'anivellament fiscal es van afegir a "Govern central".

Font: elaboració pròpia.

dels ingressos fiscals més importants es mostra en el quadre 1.

La responsabilitat política pel que fa a les despeses no està definida clarament a Alemanya. Per exemple, el nivell i els criteris de benestar social els fixa el Govern central però el desemborsament de subvencions i el control de les respectives necessitats socials són responsabilitat de les autoritats locals. A més, el Govern central delega un gran nombre de serveis administratius –principalment en l'àrea de la seguretat social– als estats federals i les autoritats locals i suporta les despeses d'aquestes delegacions.

El quadre 2 mostra la distribució de les responsabilitats en algunes àrees de despesa entre els diferents nivells de govern.⁶

L'anivellament fiscal alemany entre els estats federals (*Länderfinanzausgleich*) està basat en l'article 107 de la Constitució alemanya (*Grundgesetz*) i té diversos nivells. El sistema d'anivellament interestatal va ser utilitzat per primer cop el 1950 com un tipus de compensació per "càrrega especial", com per exemple el manteniment portuari. El 1955 aquestes transferències van rebre una base constitucional amb la creació de

l'anomenat article 107. D'una banda, l'article 107 determina que una proporció de l'IVA, pertanyent als estats febles i els estats més rics han de redistribuir directament als estats pobres. D'altra banda, l'import exacte d'aquests dos instruments no està especificat en l'article 107. De fet, l'article constitucional 107 només assenyalava que el Govern central ha de crear una llei d'anivellament i aquesta llei necessita una majoria en les dues cambres del Parlament –el parlament nacional (*Bundestag*) i la representació conjunta dels governs estatals a la cambra alta (*Bundesrat*). Per tant, els estats poden influenciar directament el disseny dels sistemes d'anivellament a través de les seves actuacions en el *Bundesrat*.

A més, a Alemanya existeix un fòrum intergovernamental per enfortir el diàleg polític entre els tres nivells de govern. El Consell de Planificació Financera (*Finanzplanungsrat*) està compost per un president –el ministre de Finances federal–, els 16 ministres de Finances de l'Estat i, addicionalment, 4 representants de les autoritats locals, els quals són escollits pel *Bundesrat*. A més, un representant del Banc Federal Alemany (*Bundesbank*) pren part en les reunions del Consell de Planificació Financera. Aquest Consell es reuneix dos cops a l'any i intenta establir una política

6. Les ciutats combinen les responsabilitats d'un districte rural i un municipi en una sola unitat administrativa.

Quadre 2

Distribució de les responsabilitats en algunes àrees de despesa	Govern central	Estats federals	Districtes rurals	Municipis
Política exterior	X			
Política monetària	X			
Defensa	X			
Benestar social	X			
Carreteres, ferrocarrils i transport per aigua	X	X	X	X
Educació		X		
Polícia		X		
Supervisió de la construcció			X	
Manteniment i construcció de noves instal·lacions escolars			X	
Transport públic			X	
Manteniment i construcció de nous hospitals públics			X	
Jardins d'infància				X
Bombers				X
Teatres i museus				X
Parcs i instal·lacions esportives				X
Gestió de residus				(X)
Subministrament d'electricitat				(X)
Subministrament d'aigua				(X)

(X) = La majoria de municipis destinen associacions amb finalitats específiques per aquesta tasca. Aquestes associacions són propietat dels municipis i estan controlades per aquests. Una minoria de municipis han venut aquestes associacions a empreses privades, però han signat plans a llarg termini amb les empreses privades.

Font: Werner (2006), pàg. 119.

pressupostària comuna per al Govern central, estats i autoritats locals així com també observa el compliment del criteri del deute del Tractat de Maastricht sobre moneda única.

Això no obstant, el Consell de Planificació Financera no disposa de poder executiu ni de cap instrument per penalitzar les tres autoritats diferents, i per aquesta raó els seus crítics anomenen aquesta institució *toothless paper tiger* (tigre de paper sense dents). Tanmateix, aquests crítics no s'adonen que les tasques i funcions del Consell de Planificació Financera no són similars –és ben sabut– a les de la Comissió de Subvencions de la Commonwealth australiana (CSC) o de la Comissió de Finances de l'Índia. En lloc d'això, la feina principal de la Comissió de Planificació Financera alemanya és crear un fòrum per tal que els que prenen decisions polítiques puguin resoldre problemes financers en aquest marc, cosa que Spahn i Franz han descrit com la “democràcia consensuada i la so-

lidaritat fiscal interjurisdiccional a Alemanya” (Spahn i Franz, 2002, pàg. 122).

2

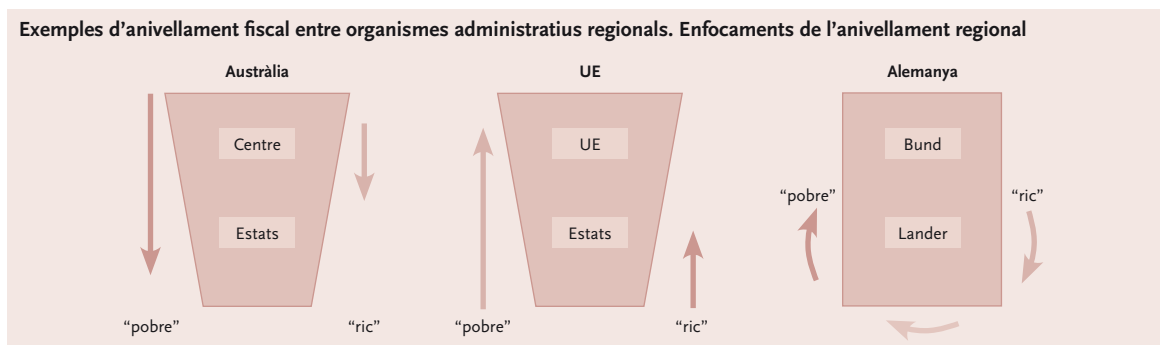
Elaboració de l'anivellament fiscal d'Alemanya fins al 2005⁷

L'anivellament fiscal es pot donar verticalment o horitzontalment. L'anivellament fiscal entre els estats federals d'Alemanya (*Länderfinanzausgleich, LFA*) es caracteritza fonamentalment per assignacions horitzontals de fons entre els estats federals. També hi ha una assignació addicional de fons des del Govern central.

El gràfic 1 il·lustra els diferents enfocaments de l'anivellament fiscal interregional. Austràlia té un mar-

7. Aquest capítol està basat principalment en Werner (2003) i Spahn i Werner (2007).

Gràfic 1

Font: Spahn i Werner (2007), pàg 97.

cat de desequilibri fiscal vertical a favor del Govern central. Corregeix aquest desequilibri utilitzant subvencions verticals asimètriques (basades en l'impost sobre béns i serveis) amb un efecte anivellador implícit (vegeu Spahn i Shah, 1995, i Werner, 2008). El mateix es dona a la Unió Europea, però la direcció dels fluxos de recursos és ascendent,⁸ i no descendent, com en el cas d'Austràlia. Alemanya utilitza una part de l'IVA per establir l'equilibri fiscal vertical entre el Govern federal i els estats. Des d'aquesta posició organitza la redistribució de recursos entre els estats per assolir l'anivellament regional.

L'anivellament fiscal a alemanya entre els estats federals està basat en l'article 107 de la Constitució alemanya i consta de diversos nivells. Generalment, l'anivellament fiscal horitzontal entre els estats federals es pot classificar com:

- la distribució de l'impost de societats o l'impost sobre la renda personal,
- la distribució de l'impost sobre el valor afegit,
- l'anivellament fiscal entre estats federals (definició limitada), i
- el repartiment de fons addicionals des del Govern.

Generalment, les autoritats fiscals en els respectius estats federals tenen dret a rebre la totalitat dels in-

gressos fiscals dels impostos del mateix estat i una part de l'impost sobre la renda i l'impost sobre el valor afegit, d'acord amb el principi que diu que els impostos es recaptin on es generen.

El principi de "recaptació d'impostos on es generen" va en contra de la llei de segmentació d'impostos (*Zerlegungsgesetz*) i del repartiment dels ingressos via impost sobre la renda i impost de societats. Això es fa per tal de prevenir que una empresa amb diversos punts de venda en diferents estats federals pagui els seus impostos exclusivament en l'estat federal on té la seu, de manera que els estats federals restants no pugin obtenir avantatges derivats dels ingressos fiscals.

Quan s'assigna l'impost de societats, s'aplica el principi de la localització del negoci lligat a l'impost industrial,⁹ mentre que l'assignació de l'impost sobre la renda entre estats federals està basat en el principi del lloc de residència del contribuent.

La llei de segmentació i el principi del lloc de residència del contribuent té l'impacte següent per a les

8. Un concepte semblant es pot observar a Bòsnia i Herzegovina; vegeu Werner, Guihéry i Djukic (2006).

9. Si una empresa té dues o més instal·lacions en estats diferents, la clau per a la distribució està en la massa salarial. Aquest tipus d'element distributiu és utilitzat per a l'impost industrial local (*Gewerbesteuer*) així com també per a l'impost nacional sobre societats (*Körperschaftsteuer*). L'efecte d'aquest procés és bastant reduït per a l'impost de societats; per exemple, en l'any fiscal 2000 només es van distribuir de nou entre els estats 935 M€. Existeix una petita exempció en la ciutat estat d'Ham-burg, que va haver de distribuir 176 M€ del seu total de l'impost de societats –ingressos per un import de 352 M€ l'any fiscal 2003.

Quadre 3

Efecte del "lloc de residència" en l'impost sobre salaris, per als 16 estats l'any fiscal 2003			
	Equilibri en l'impost sobre el salari degut a la llei de segmentació		
	Població en M€	Import en M€	Proporció de l'impost sobre el salari
Estats amb un saldo negatiu per segmentació en l'impost sobre salaris	-	-	-
Rin del Nord-Westfàlia	18,073	- 1,973	-4,3%
Baden-Württemberg	10,680	-1,199	-4,7%
Hessen	6,089	-1,505	-8,6%
(Ciutat hanseàtica) Hamburg	1,732	-2,446	-34,5%
(Ciutat hanseàtica) Bremen	0,663	-0,352	-22,3%
Estats amb un saldo positiu per segmentació en l'impost sobre salaris	-	-	-
Baviera	12,397	57	0,2%
Baixa Saxònia	7,989	1,811	14,8%
Renània-Palatinat	4,056	1,448	23,5%
Slesvig-Holstein	2,817	1,093	28,8%
Saarland	1,063	32	1,8%
Berlín	3,391	147	2,5%
Saxònia	4,334	708	18,7%
Saxònia-Anhalt	2,536	563	28,3%
Turíngia	2,383	512	25,2%
Brandenburg	2,576	738	31,6%
Mecklemburg-Pomerània Occidental	1,738	365	26,6%
Total	82,518	7,474	4,6%

Font: Kitterer i Heilmann (2005), pàg. 18.

empreses i les oficines tributàries locals. Les companyies i empreses han de pagar l'impost sobre el salari dels seus empleats a la seva oficina tributària. L'oficina tributària local ha de transferir l'impost sobre el salari del treballador en cas que aquest visqui en un altre estat. Aquesta situació és força usual a Alemanya perquè un elevat nombre de treballadors es desplacen a llarga distància per anar a treballar des dels afores al centre de la ciutat (especialment a les ciutats estat d'Hamburg i Bremen) o han de conduir llargues distàncies fins arribar a la feina; per exemple, de l'estat oriental de Turíngia a l'estat occidental de Hessen. El quadre 3 mostra que aquest "efecte compensatori"¹⁰ va tenir un enorme impacte per a les ciutats estat

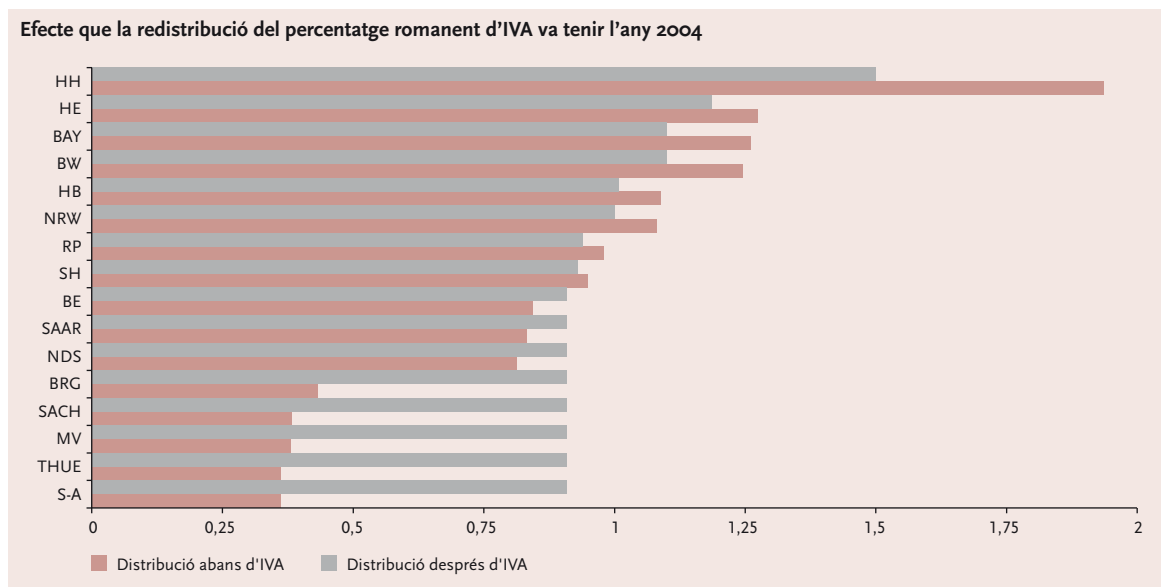
10. A Alemanya, per reduir els costos d'administració, existeix un element distributiu per a aquest procés, que es recalcula cada tres anys.

d'Hamburg i Bremen, així com per l'estat de Hessen l'any fiscal 2003.

Aquest principi d'assignació d'impostos també s'aplica quan es determina el percentatge que els estats federals reben de l'impost sobre el valor afegit.¹¹ L'article 107, secció 1, clàusula 4 de la Constitució alemanya estipula que almenys el 75% de l'IVA generat al qual tenen dret els estats federals ha de ser distribuït entre ells en funció del nombre d'habitants. El 25% restant s'ha de distribuir als estats financerament més febles com un percentatge addicional. A causa, particularment, de la reunificació d'Alemanya i la resultant incorporació de nous estats federals a la República Federal, aquesta redistribució financera ha guanyat una enorme significació. El gràfic

11. A l'apèndix podeu trobar-ne una descripció detallada així com l'evolució històrica del període 1970-2009.

Gràfic 2

Font: elaboració pròpia.

2 serveix per il·lustrar millor l'instrument redistributiu de l'IVA i els seus efectes en l'any fiscal 2004.¹²

És clarament visible que tan sols redistribuint l'IVA, els estats alemanys nous i amb menor capacitat financera han reduït la distància respecte al nivell mitjà de capacitat financera dels estats federals.

Amb la definició limitada del sistema d'anivellament fiscal entre els estats federals, hi ha pagaments de transferències directes horitzontals entre els estats federals. La base legal d'aquests pagaments es troba en la secció 4 de la llei d'anivellament fiscal (*Finanzausgleichsgesetz*).

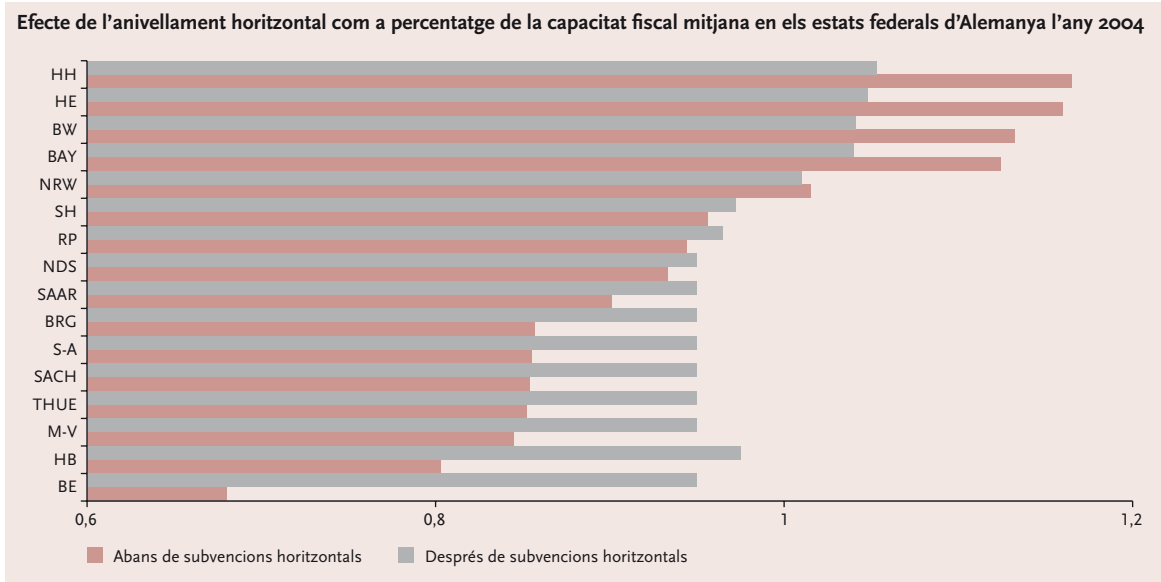
Per tal de determinar la capacitat fiscal de cada estat federal, s'ha de calcular un indicador de capacitat fiscal del sistema d'anivellament fiscal. Aquesta xifra està composta d'una suma del total d'impostos estatals específica de cada estat i també del 50% d'impostos municipals. Als estats federals de Bremen, Hamburg, Baixa Saxònia i Mecklemburg-Pomerània Occidental se'ls permet reduir el seu indicador de capacitat fiscal

a compte de taxes portuàries; en canvi, l'estat costaner de Slesvig-Holstein queda exempt d'aquesta regulació. Tot i això, aquesta reducció deguda a taxes portuàries puja a un total anual d'aproximadament 150 M€.

Amb el sistema d'anivellament fiscal, les necessitats financeres de cada estat estan determinats en base a un indicador d'anivellament. Aquest indicador d'anivellament es calcula multiplicant el nombre d'habitants d'aquell estat per la xifra mitjana per càpita a nivell nacional del ingressos fiscals estatals i municipals. Mentre que els ingressos fiscals estatals es consideren en la seva totalitat, dels impostos municipals només es té en compte el 50% de la seva recaptació. A més, el nombre d'habitants de les ciutats estat d'Hamburg, Bremen i Berlín s'ha "reajustat", és a dir, s'ha multiplicat per un factor d'1,35. Aquest "reajustament" genera discussions d'una elevada controvèrsia a Alemanya (vegeu Baretta *et al.*, pàgines 16-18; i Hickel, 2001, pàgina 4). A més, hi ha rebaixes addicionals del 6% quan es calculen les necessitats financeres per a poblacions densament poblades de les ciutats que no són estat (Andel, 1998, pàg. 524).

12. A l'apèndix podeu trobar l'abreviatura corresponent a cada un dels 16 estats federals.

Gràfic 3

Font: elaboració pròpia.

Si les necessitats financeres d'un estat federal estan per sobre de la seva capacitat fiscal, aquest estat rebrà fons d'anivellament dels estats amb més capacitat financera, la capacitat fiscal dels quals està per sobre de les seves necessitats. Per mitjà d'aquests fons d'anivellament, els "estats receptors" dels estats federals d'Alemanya són capaços d'incrementar la seva capacitat fiscal fins almenys el 95% de la capacitat fiscal nacional. El gràfic 3 esquematitza l'efecte de l'anivellament horitzontal entre els estats federals d'Alemanya el 2004.

Mercès als fons addicionals distribuïts pel Govern central, hi ha subvencions verticals des del Govern federal als estats federals. L'any 2001, el volum d'anivellament dels fons addicionals del Govern ascendia a un total d'aproximadament 12,6 bilions d'euros.

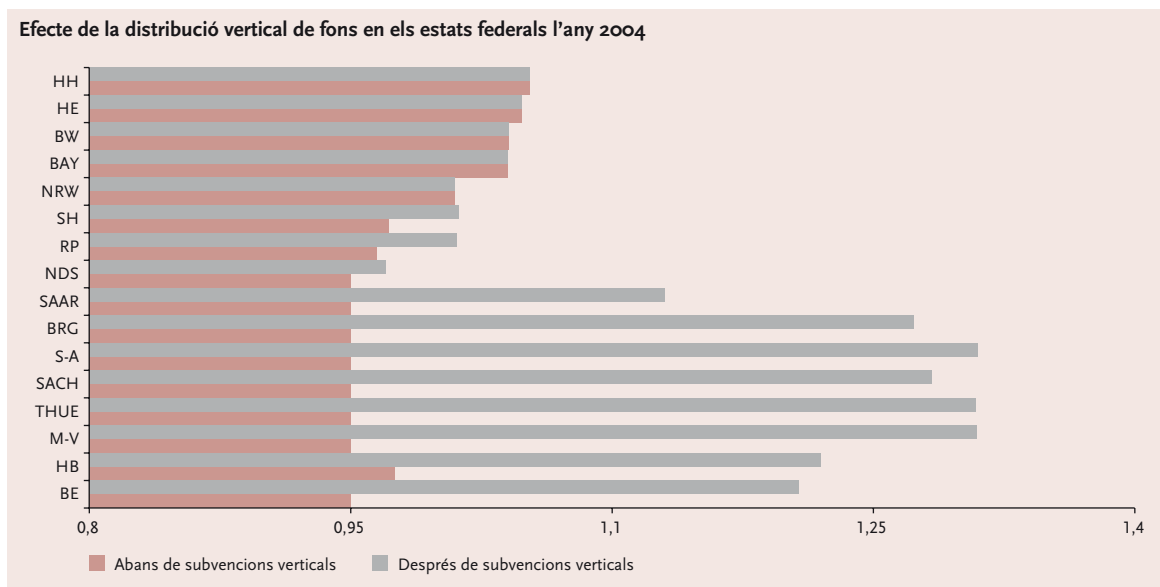
Pel que fa al repartiment de fons addicionals per part del Govern, cal fer una distinció entre el repartiment de fons per cobrir dèficit i els fons per necessitats especials.¹³ Els fons destinats a cobrir dèficit

13. A l'apèndix hi ha una descripció detallada dels fons verticals i els seus criteris.

permeten als "estats receptors" financerament febles assolir el 99,5% de la capacitat fiscal mitjana dels estats federals. El repartiment de fons per necessitats especials significa que per raons particulars, alguns estats federals reben fons addicionals del pressupost federal. Així, per exemple, aproximadament uns 0,75 bilions d'euros a l'any flueixen cap a tots aquests estats federals amb menys de quatre milions d'habitants, per tal de compensar els costos polítics i administratius desproporcionalment elevats. La ciutat hanseàtica d'Hamburg no es beneficia d'aquesta norma. A més, hi ha distribucions especials de fons per a crisis presupostàries (Bremen i Saarland), per l'abolició de taxes especials relacionades amb la divisió d'Alemanya (Berlín i tots els nous estats federals) així com també per la integració dels nous estats federals en el sistema d'anivellament fiscal (Bremen, Saarland, Renània-Palatinat, Baixa Saxònia i Slesvig-Holstein). El gràfic 4 il·lustra l'efecte de les subvencions verticals l'any 2004.

El sistema d'anivellament fiscal, d'aquesta manera, va ser un tema que va generar una forta polèmica. Els estats federals de Baden-Württemberg, Baviera i Hes-

Gràfic 4

Font: elaboració pròpia.

sen han arxivat amb èxit processos legals portats fins la Cort Constitucional alemanya a Karlsruhe. Per aquesta raó, es va haver de dur a terme una reforma del sistema d'anivellament fiscal abans de la fi de 2002, ja que de no haver estat així la manera en què es portava a la pràctica hauria estat inconstitucional a partir de 2003 i, per tant, hagués estat mancada de legitimitat legal. El 23 de juny de 2001, els estats federals i el Govern central van acordar una reforma del sistema d'anivellament fiscal, que havia d'entrar en vigor el 2005 i que durarà fins l'any 2019. Els punts bàsics del Segon Pacte de Solidaritat d'Alemanya estan esquematitzats en la secció següent.

3

El Segon Pacte de Solidaritat d'Alemanya. Normes que han de regir el sistema d'anivellament fiscal fins al 2019

Amb el Segon Pacte de Solidaritat d'Alemanya, i els canvis corresponents en la llei, s'han reformat nombrosos elements interconnectats del federalisme fis-

cal d'Alemanya. Amb tot, les àrees següents s'han vist afectades pels canvis en la llei:

- La distribució de la proporció d'IVA respectiu dels estats federals.
- L'anivellament fiscal entre els estats federals (definició limitada).
- La distribució de fons addicionals per part del Govern central.
- El fons d'"unitat alemanya".

Des del 2005, quan es va distribuir la porció d'IVA corresponent per a cada estat federal, es va reemplaçar el sistema actual de taxa d'anivellament del 100% per un sistema d'anivellament relatiu. Canviant aquesta taxa, es distribueix un volum més elevat d'IVA i els estats financerament més febles es poden beneficiar del percentatge restant d'IVA.

En l'anivellament fiscal horitzontal entre estats federals es defineixen de nou alguns paràmetres de la base d'assignació. Com a resultat, a partir de 2005 els estats costaners d'Hamburg, Mecklemburg-Pomerània Occidental, Bremen i la Baixa Saxònia van deixar de poder reclamar les taxes portuàries com a factor que

reduïa la seva solidesa fiscal. Al mateix temps, el Govern central havia de distribuir subvencions verticals per un import aproximat de 35 M€ a l'any com a compensació financera als estats afectats.

El reajustament d'habitants en les tres ciutats estat d'Hamburg, Bremen i Berlín mitjançant el factor d'1,35 persisteix; no obstant això, a partir de 2005, els estats poc poblats¹⁴ també es tenen en compte a l'hora d'assignar impostos municipals. Al mateix temps, l'actual assignació municipal d'habitants, la qual es calculava segons la mida dels municipis i la seva densitat de població, s'ha eliminat.

Amb el Segon Pacte de Solidaritat d'Alemanya, quan s'avaluï la solidesa fiscal real dels municipis en cadascun dels estats (la qual fins al 2005 es determina d'acord amb unes taxes d'assignació uniformes quant a impost industrial i impost sobre la propietat real), aquestes taxes d'assignació fictícies deixen d'aplicar-se.

Un altre aspecte a considerar en l'anivellament horitzontal és l'increment del 50% al 64% quan es té en compte els ingressos procedents de l'impost municipal. Aquest pas permet que s'hi doni més importància a la capacitat fiscal dels municipis i, per tant, té més rellevància el fet que en estats financerament més sòlids també hi trobem normalment municipis financerament sòlids. Des d'un punt de vista financer, seria adequat tenir en compte el 100% dels impostos municipals (vegeu SVR, 2001, pàgina 5), no obstant això, en la llei de mesures (*Maßstabegesetz*) s'ha estipulat una rebaixa del 36% en forma d'exempció.

L'augment del 50% al 64% constitueix el major canvi en l'anivellament fiscal horitzontal. Tot i amb això, la preferència donada als estats federals amb municipis financerament sòlids (la qual cosa era inherent en el sistema anterior) només s'ha reduït sense eliminar-se completament.

Amb el sistema d'anivellament fiscal a partir de 2005 s'introdueix com a novetat l'anomenat model de primes amb l'objectiu de proporcionar incentius positius tant

14. L'estat federal de Mecklemburg-Pomerània Occidental es té en compte amb el factor 1,05, a l'estat de Brandenburg se li dona un factor d'1,05, i a Saxònia-Anhalt se li permet multiplicar les seves necessitats fiscals per 1,02.

per als estats que aporten com per als receptors. Ignorant un percentatge constant del 12% de les recaptacions d'impostos per sobre la mitjana i per sota la mitjana, els respectius estats federals es veuen recompensats per l'evolució positiva dels seus ingressos fiscals.

Els percentatges que imperen en les xifres d'anivellament horitzontal entre els estats federals també s'han vist modificats i, des de 2005, es passa de la tarifa esglaonada cap a una tarifa constant i lineal amb menors taxes d'extracció (*siphoning-off rates*) sempre que els estats contribuents nets n'estiguin al cas.¹⁵ Com a conseqüència, els estats que són contribuents nets ja no han d'esperar unes taxes d'extracció de fins al 80%, sinó només una taxa del 75% com a màxim. El gràfic 5 exposa les taxes marginals de compensació en el marc que hi havia abans del Segon Pacte de Solidaritat (línia gris) i a partir de 2005 (línia marró).

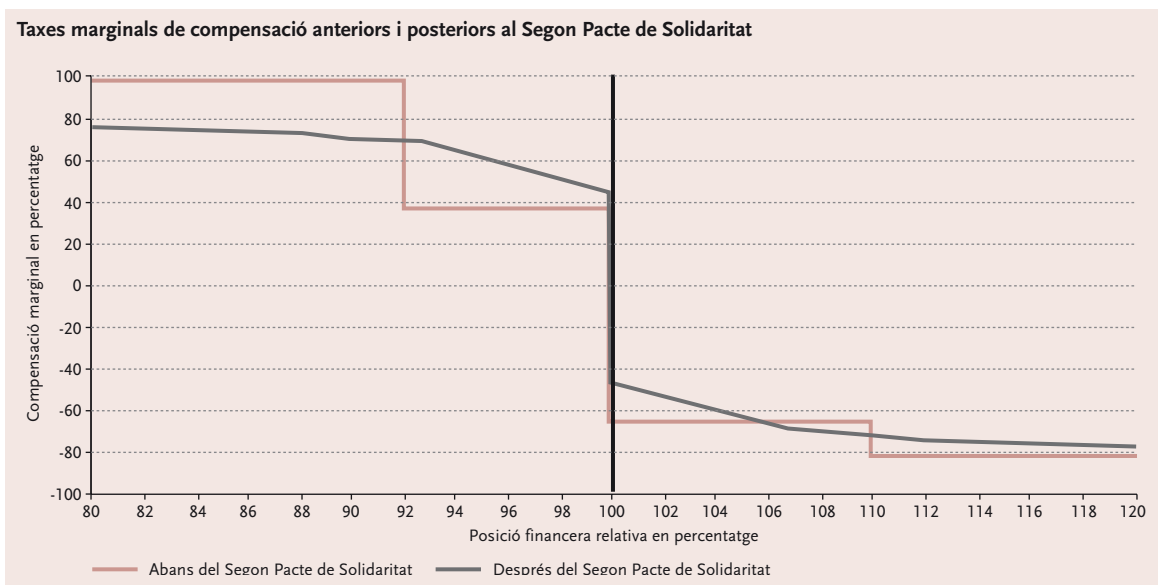
També hi ha un nombre de noves regulacions pel que fa a la distribució horitzontal de fons addicionals provinents del Govern central. Per exemple, la distribució vertical de fons addicionals que provenen del Govern i pugen a un total de 770 M€ a l'any, els quals van a càrrec de costos administratius polítics i es paguen als estats poc poblats, es veu reduïda a 520 M€ anuals a partir de 2005. A més dels nou estats federals que ja reben aquests diners, l'estat federal de Saxònia també ha de rebre aquests fons distribuïts verticalment a partir de 2005.

Les subvencions verticals per a crisis pressupostàries que els estats federals de Bremen i Saarland reben i els fons del Govern central per a la integració dels nous estats federals dintre del sistema d'anivellament (que reben els estats federals de Bremen, Saarland, Renània-Palatinat, Baixa Saxònia i Slesvig-Holstein), van ser subvencionats fins el 2004 i a partir de 2005 ho fan d'una manera discontinua.

La distribució de fons del Govern central –per pal·liar la càrrega posada sobre els estats per la divisió d'Alemanya– que reben els estats de l'est d'Alemanya es fixarà en 10,5 bilions d'euros el 2005 i s'anirà reduint

15. A l'annex hi consta una fórmula matemàtica més detallada.

Gràfic 5

Font: Spahn i Werner (2007), pàg. 103.

gradualment durant el període del Segon Pacte de Solidaritat fins a 2 bilions d'euros anuals el 2019.¹⁶

Les tarifes relacionades amb el fons per cobrir dèficit que són distribuïts pel Govern central també s'han revisat i proporcionen incentius positius a causa del seu baix nivell de reabastiment combinat amb un augment del nombre d'estats federals que tenen dret a rebre aquests fons.

A més de les noves regulacions mencionades anteriorment, el Govern central d'Alemanya també es fa càrrec de tots els pagaments de deute anuals derivats del fons d'"unitat alemanya", alleugerant d'aquesta manera la càrrega dels estats alemanys de l'oest.

Amb tot, les noves regulacions esmentades constitueixen una càrrega financera addicional per al Govern central, i per aquest motiu el Govern central i els estats federals han acordat una compensació anual d'uns 1,32 bilions d'euros que es paguen al Govern central dels d'ingressos impositius per IVA.

El gràfic 6 il·lustra l'impacte de l'anivellament horitzontal i el vertical sobre els estats federals fins el

2005 (abans del Segon Pacte de Solidaritat) i a partir de 2005 (després del Segon Pacte de Solidaritat) i es basa en la recaptació d'impostos del 2001. És fàcil de veure que, particularment, l'eliminació de la distribució vertical de fons per a crisis pressupostàries a Bremen i Saarland, i la consideració per primer cop de Saxònia com a receptor de fons verticals a càrrec dels costos de la seva administració política tenen un impacte molt elevat.

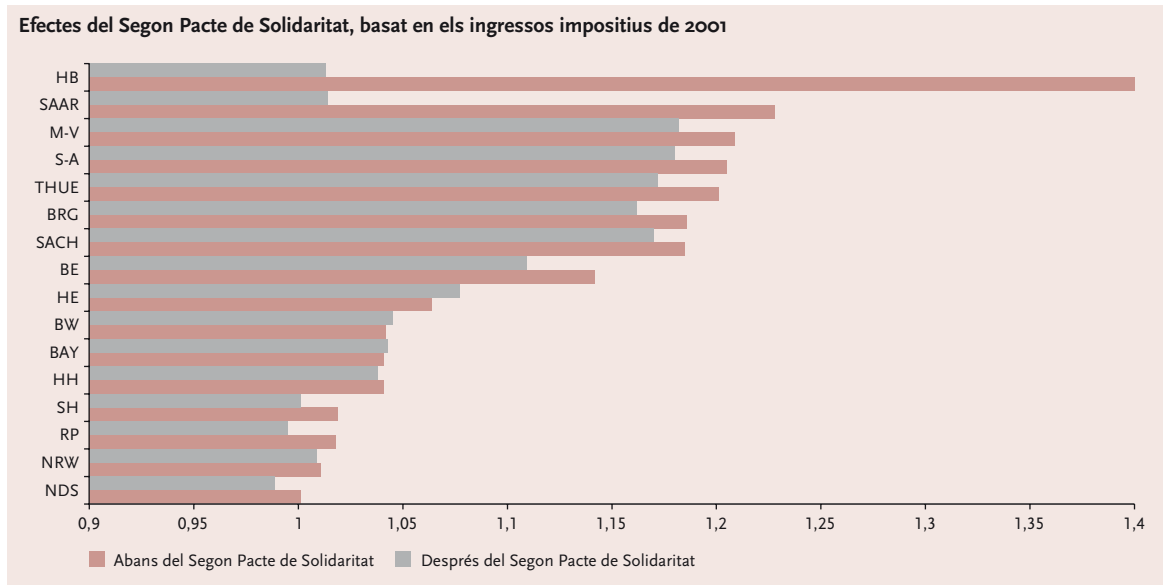
4

Conclusió i implicacions sobre les polítiques a Espanya

El sistema d'anivellament alemany presenta avantatges però també té alguns impactes negatius. D'una banda, el sistema d'anivellament redueix les diferències econòmiques entre estats. Tot i que les dues parts d'Alemanya es van reunificar fa més d'una dècada, encara hi ha enormes desigualtats entre els estats de l'oest i l'est d'Alemanya en molts aspectes de la vida quotidiana. A part de taxes d'atur força diferents –a

¹⁶. A l'annex s'hi troba el repartiment detallat.

Gràfic 6

Font: Werner, 2003, pàg. 92.

l'oest d'Alemanya, la taxa d'atur era de 6,7% al desembre de 2007, mentre que a l'est, durant el mateix mes, va ser del 13,7%. També hi ha enormes diferències pel que fa a la renda i la riquesa privada. Mentre que el 2003 cada llar de l'oest d'Alemanya tenia una mitjana d'actius de 149.000 €, les llars de l'est d'Alemanya tenien, de mitjana, uns actius de només 60.000 €. En termes de nivell de renda, la relació és semblant. El 1998, la renda anual bruta d'un assalariat de l'oest d'Alemanya era de 28.747 €, mentre que els treballadors dels nous estats federals només rebien una renda bruta comparable de 21.950 € anuals (vegeu Werner, 2006).

Adicionalment, els sistemes d'anivellament es poden comparar amb una assegurança per als estats per disminuir el risc de "shocks externs". Per tant, el sistema d'anivellament alemany compleix amb l'objectiu de l'estabilitat (vegeu Spahn, 1998).

A més, el sistema d'anivellament també ha donat lloc a algunes "històries d'èxit". L'estat de Baviera,¹⁷ el

17. A més, s'ha d'assenyalar que a Baviera ha governat sempre el mateix partit –anomenat CSU– des de la fi de la Segona Guerra Mundial.

qual era econòmicament feble i tenia una estructura agrícola, és actualment un dels contribuents nets més importants del sistema.

Però, d'altra banda, l'enorme grau d'anivellament produeix certs impactes negatius perquè tant els estats que aporten com els estats receptors no tenen incentius per atreure noves fonts d'impostos ni per treure el màxim profit dels recursos impositius ja existents. Els sistemes d'anivellament penalitzen cada esforç extra de l'Administració tributària dels estats mitjançant unes taxes extremament elevades d'extracció. Per aquesta raó alguns estats han decidit reduir la seva Administració tributària. Naturalment no es confirma oficialment aquest comportament i els ministres de Finances de l'Estat reaccionen nerviosos davant d'aquest "camp de mines".

Per últim, però no per això menys important, és sempre una decisió política fins on ha d'arribar la solidaritat interregional quan es dissenya un sistema d'anivellament. El sistema d'anivellament alemany necessita més elements competitiu i l'anomenat *model de primes*, existent des del 2005, ha estat un pas important en la direcció adequada. No obstant això,

també en aquest àmbit el federalisme fiscal d'Alemanya necessita més reformes. Particularment, han de ser reexaminats la consideració dels ingressos municipals a un nivell del 64% i les subvencions verticals per a necessitats especials. Per enfortir la responsabilitat política dels estats en relació amb els seus ciutadans i votants una solució podria ser admetre en els estats un recàrrec sobre l'impost sobre la renda personal, com en el cas de Suïssa, o una fixació independent del tipus impositiu de l'impost sobre successions o l'impost sobre vehicles (*KFZ-Steuer*).

A més, les finances públiques locals alemanyes pateixen d'una extraordinària complexitat i tenint en compte tots els aspectes (per a una revisió de les finances públiques locals i de la proposta de reforma del "model de tres pilars" vegeu Werner, 2003, i Werner, 2006, així com també Guihéry i Werner, 2006), es pot dir que el federalisme fiscal alemany va estar, està i estarà en un estat extrem d'incertesa.

No obstant això, quines implicacions polítiques hi podria haver per al sistema d'anivellament fiscal? Un sistema d'anivellament es pot basar principalment en l'anivellament d'ingressos o en l'anivellament de costos. Exemples ben coneguts d'anivellament d'ingressos són el sistema d'anivellament canadenc entre províncies (vegeu Bird i Vaillancourt, 2007) i el sistema d'anivellament alemany entre Länder. En contrast, Austràlia i els països escandinaus com Dinamarca o Suècia (vegeu Werner i Shah, 2005) basen els seus respectius sistemes d'anivellament en el concepte de l'anivellament de costos. El sistema d'anivellament espanyol també està basat en l'anivellament de costos, però l'anomenat fons de suficiència es va mesurar només per a un any (1999) i, per tant, no s'han considerat variacions demogràfiques ni canvis en el cost de la provisió de béns públics. L'autor prefereix els sistemes d'anivellament d'ingressos perquè són més fàcils d'administrar i més transparents que els sistemes d'anivellament de costos. Certament, els sistemes d'anivellament d'ingressos generalment són incapaços de considerar *spillovers*, però aquests són menys intensos en l'àmbit regional i més aguts en el local. Per aquest motiu, el sistema d'anivellament espanyol només hauria d'utilitzar ani-

vellament d'ingressos en el cas de les comunitats autònomes, mentre que el sistema d'anivellament localitzat per a les províncies i municipis hauria d'estar basat en l'anivellament de costos.

En contrast amb Alemanya i Àustria, on la distribució de l'IVA està lligada a nombres de població, Espanya aplica el consum local mesurat per l'Institut Nacional d'Estadística. L'autor suggereix que la distribució de l'IVA entre les comunitats autònomes s'hauria de basar en xifres de població en lloc de consum, perquè un instrument tan clar reforçaria les regions més febles i estaria en línia amb el principi de solidaritat.

Les raons que justifiquen l'anivellament fiscal són múltiples i estan influenciades per visions polítiques i econòmiques. L'anivellament fiscal es pot utilitzar per resoldre o suavitzar conflictes fiscals entre diferents nivells de govern. No obstant això, si les parts polítiques interessades no tenen interessos comuns, com ara la continuïtat d'un país, i prefereixen que hi hagi la secessió d'una regió, llavors fins i tot un sistema d'anivellament ben dissenyat no pot prevenir tal situació. En alguns països, com Espanya, els conflictes fiscals són el resultat d'un desig insatisfet d'independència per part de les regions, i quan una tendència errònia en el sistema intergovernamental s'ha rectificat, els líders polítics de les comunitats autònomes posen sobre la taula un altre tema conflictiu, en lloc de tenir en compte el seu alt grau d'autonomia i l'exitosa evolució de la democràcia espanyola en les últimes dècades.¹⁸

18. Per tal d'evitar malentesos, l'autor, que ha viatjat a Espanya i principalment a la regió catalana durant més de 25 anys, té un gran respecte per la independència cultural de totes les parts d'aquest país. No obstant això, per l'experiència personal viscuda en la regió dels Balcans i com a idealista europeu convençut, ell prefereix veure algunes de les discussions polítiques a Espanya com un transfons nacional i regional menor.

Apèndix

Qüestionari i breu resum

L'objectiu d'aquest apèndix és respondre les qüestions que el Departament d'Economia i Finances de la Generalitat va plantejar a aquest autor.

A1

Anivellament i necessitats de despesa

A1.1

Anivellament parcial / complet i reforma

L'anivellament fiscal alemany entre els estats federals (*Länderfinanzausgleich*) es basa en l'article 107 de la Constitució alemanya (*Grundgesetz*) i es va reformar per última vegada en el Segon Pacte de Solidaritat de 2005. El sistema d'anivellament considera només els ingressos fiscals i no les necessitats de despesa. Els estats federals no tenen autonomia fiscal i per aquest motiu la fórmula d'anivellament pot incorporar ingressos fiscals "reals" en lloc d'ingressos fiscals potencials o una base fiscal. El sistema d'anivellament inclou una clàusula de finalització per al 2019.

En l'últim procés de reforma –anomenat Segon Pacte de Solidaritat–, els estats que eren contribuents nets van ser els guanyadors, i els estats receptors, els perdedors, ja que les taxes marginals de compensació es van desplaçar a favor dels estats que aportaven. No obstant això, el Govern central va "persuadir" els estats receptors d'acceptar el pacte mitjançant la promesa de continuar amb les seves subvencions verticals especials, les quals ajuden principalment els estats de l'est.

A1.2

Actualització i revisió del sistema

Atès que el sistema d'anivellament es basa principalment en ingressos fiscals anuals i en nombre d'habitants, ni la fórmula general d'anivellament ni les

subvencions verticals del Govern central als estats variaran fins al 2019. El nombre d'habitants s'actualitza cada any l'Oficina Federal d'Estadística. L'única excepció es dona en l'àrea de la segmentació impositiva en els estats federals en el cas de l'impost sobre el salari i l'impost sobre societats, ja que aquesta s'actualitza cada tres anys per tal de reduir costos administratius.

En cas d'un desequilibri fiscal imprevist en l'àmbit estatal, com ara una situació de rescat financer, el Govern central està obligat per la Constitució alemanya a assumir els costos de l'estat respectiu. No obstant això, en una de les seves decisions més importants, el 2006 la Cort Constitucional alemanya va refusar la petició de la ciutat estat de Berlín per rebre aquest tipus de subvencions verticals del Govern central. Això significa que un estat ha de fer, virtualment, fallida i no tenir més fonts d'ingressos, per poder rebre subvencions semblants a les rebudes pels estats de Bremen i Saarland en els anys noranta.

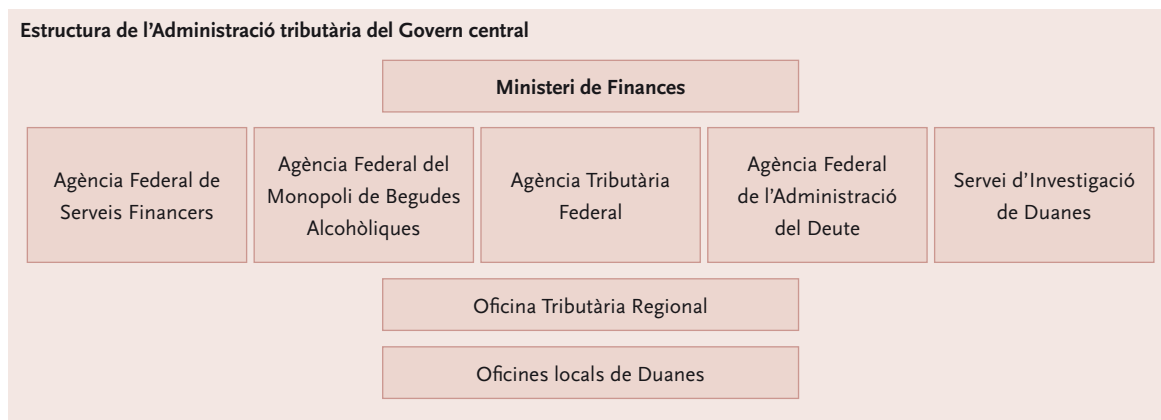
A1.3

Càlcul de les necessitats de despesa

En general, el sistema alemany nivella capacitats fiscals i no diferències en necessitats o costos. L'única petita excepció es dona a favor de les ciutats estat, ja que la seva població és ponderada per un factor d'1,35.¹⁹ Tal com s'ha esmentat anteriorment, hi ha una discussió molt polèmica sobre aquest "reajustament" a Alemanya, ja que fins i tot la majoria de partidaris d'aquest concepte coincideixen a dir que una àrea metropolitana com Hamburg té unes externalitats de costos semblants als que pugui tenir l'àrea metropolitana de Munic. No obstant això, Munic, que és la capital de Baviera, només és una ciutat en aquest estat, mentre que Hamburg té l'estatus d'estat federal independent.

19. Una regulació semblant però menys extensiva existeix per als tres estats amb població dispersa (Brandenburg, Mecklemburg-Pomerània Occidental i Saxònia-Anhalt) perquè les seves poblacions es veuen incrementades amb l'objectiu de l'anivellament financer.

Gràfic 7

Font: Werner (2006), pàg. 142.

A2

Indicador de capacitat fiscal

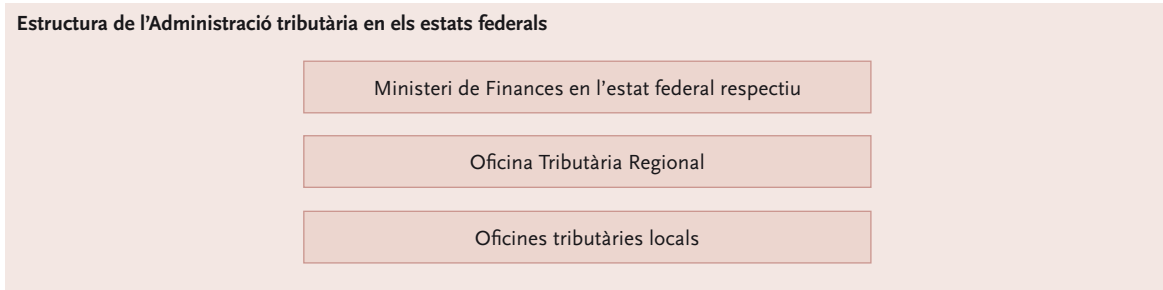
Els estats alemanys no tenen un elevat grau de sobirania fiscal. El sistema d'anivellament iguala amb la mitjana nacional les diferents disparitats fiscals en l'àrea de l'impost sobre la renda personal, l'IVA i l'impost de societats. Per tant, no existeix competència fiscal a Alemanya entre les branques subnacionals del Govern, com és el cas de Suïssa, ni guerres fiscals entre els estats, en l'àmbit de l'IVA a Brasil. No obstant això, en l'opinió de l'autor –tot i que cap polític ni funcionari d'hisenda no ho confirmarien oficialment– a Alemanya existeix competència fiscal administrativa. Aquesta competència es manifesta de manera que en alguns estats el nombre d'inspectors d'hisenda per contribuent és menor que en altres estats, o que la probabilitat d'una inspecció externa per part de les autoritats fiscals és menor en alguns estats.

L'Administració tributària alemanya és extremament enreessada. Normalment, el Govern central es fa càrrec d'un nombre d'agències especials amb àrees de responsabilitat particularment detallades. A més, el Govern central per ell mateix és responsable dels drets de duana, aranzels i investigacions criminals, mentre que els estats federals es fan càrrec de

l'administració dels impostos. El Govern central suporta les despeses de l'Administració fiscal i paga els estats federals pel seu treball. Les autoritats locals només administren els impostos menys rellevants. Addicionalment, les autoritats locals envien als contribuents els formularis d'impostos que han d'emplenar en el cas de l'impost industrial local i l'impost sobre la propietat real, però el càlcul complet dels impostos s'acaba a l'Oficina Tributària Regional. Aquestes circumstàncies –combinades amb el fet que els estats federals no s'involucren en els rendiments fiscals de l'impost sobre la propietat real– podrien explicar per què els estats federals i el Govern central intenten evitar noves valoracions de la propietat privada i comercial: el rendiment extra de l'impost pertany als municipis, i els altres dos jugadors del federalisme fiscal han de pagar els costos de valoració. Els gràfics 7 i 8 descriuen l'estructura de l'Administració tributària del Govern central i els estats federals.

L'enorme nivell d'anivellament a Alemanya produeix alguns impactes negatius ja que els estats que aporten i els estats receptors no tenen incentius per atreure noves fonts d'impostos ni per treure el màxim profit de les fonts d'impostos ja disponibles. Els sistemes d'anivellament penalitzen cada esforç extra de l'Administració tributària dels estats mitjançant unes

Gràfic 8

Font: Werner (2006), pàg. 142.

taxes extremament elevades d'extracció. Per aquesta raó alguns estats han decidit minorar la seva Administració tributària. El quadre 4 assenyala les diferents "probabilitats d'inspecció" als estats alemanys per als anys 1997 i 1999. La "probabilitat d'inspecció" d'aquest quadre està mesurada com el nombre d'inspectors d'hisenda per cada 1.000 contribuents.

Certament, les tres ciutats estat han de ser excloses d'anàlisis posteriors, perquè aquests tres estats tenen un major nombre d'oficines tributàries, les quals poden explicar el perquè d'algunes situacions úniques com, per exemple, la necessitat de controlar els béns i els drets de duanes del port d'Hamburg. Però fins i tot una comparació de les ciutats que no són estat revela una diferència en el nombre d'inspectors d'hisenda en alguns estats. A la vista d'aquesta experiència, una delegació de l'Administració tributària del Govern central a les comunitats autònomes no sembla que hagi de ser una solució assenyada per al cas d'Espanya.

Quadre 4

Probabilitat d'inspecció en els estats alemanys per als anys 1997 i 1999		
	1997	1999
Rin del Nord-Westfàlia	4,71255	4,4731515
Baviera	3,85792	3,7885001
Baden-Württemberg	4,39388	4,1519066
Baixa Saxònia	4,37292	4,4472924
Hessen	4,73701	4,6529072
Saxònia	4,89705	4,8849013
Renània-Palatinat	4,81786	4,7529658
Saxònia-Anhalt	5,41163	5,2080417
Slesvig-Holstein	4,27887	4,2064463
Saxònia-Anhalt	5,0373	4,8945202
Brandenburg	5,27095	4,8932231
Mecklemburg-Pomerània Occidental	5,71429	5,4771242
Saarland	4,8601	4,7840633
Ciutat estat de Berlín	8,27718	8,5805896
(Ciutat hanseàtica) Hamburg	7,09002	6,7643208
(Ciutat hanseàtica) Bremen	7,31852	6,4148148

Font: Torgler i Werner (2005), pàg. 87.

Annex

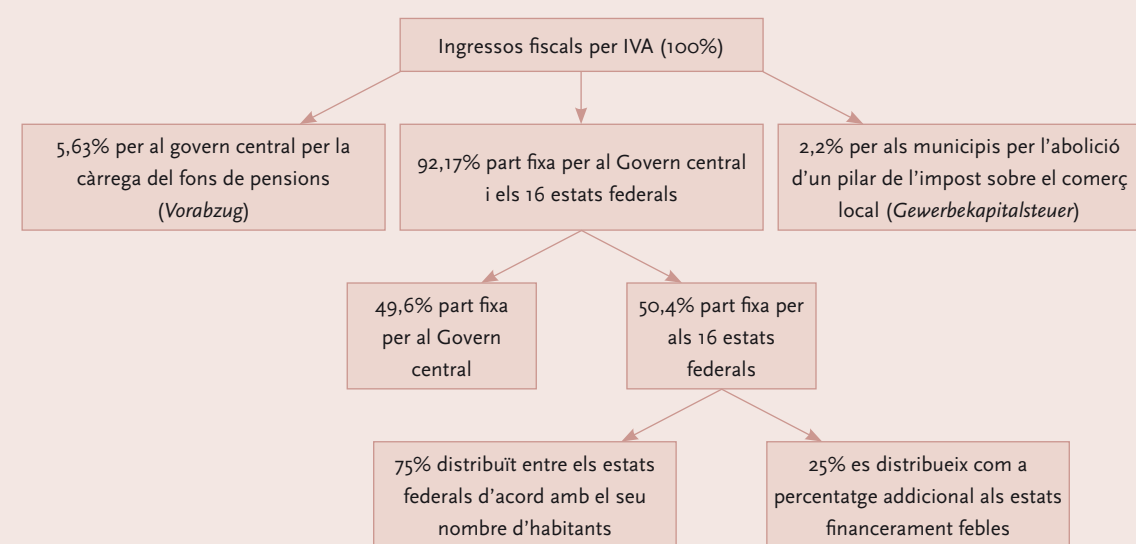
Quadre A1

Abreviatures dels estats federals alemanys		
	Alemany	Català
S-A	Sachsen-Anhalt	Saxònia-Anhalt
MV	Mecklenburg-Vorpommern	Mecklemburg-Pomerània Occidental
THUE	Thüringen	Turíngia
SACH	Sachsen	Saxònia
BRG	Brandenburg	Brandenburg
SAAR	Saarland	Saarland
NDS	Niedersachsen	Baixa Saxònia
RP	Rheinland-Pfalz	Renània-Palatinat
SH	Schlesvig-Holdstein	Slesvig-Holstein
NRW	Nordrhein-Westfalen	Rin del Nord-Westfàlia
BW	Baden-Württemberg	Baden-Württemberg
BAY	Bayern	Baviera
HE	Hessen	Hessen
BE	Berlin	Berlín
HH	(Hansestadt) Hamburg	(Ciutat hanseàtica) Hamburg
HB	(Hansestadt) Bremen	(Ciutat hanseàtica) Bremen

Font: elaboració pròpia.

Gràfic A1

Distribució de l'IVA entre el Govern central, els 16 estats i els municipis l'any fiscal 2004

Font: elaboració pròpia.

Quadre A2

Evolució de les diferents "porcions" en percentatge dels ingressos per IVA entre el Govern central, els 16 estats i els municipis des del 1970 fins al 2009			
Any	Govern central	Estats federals	Municipis
1970	70	30	0
1971	70	30	0
1972	65	35	0
1973	65	35	0
1974	63	37	0
1975	68,25	31,75	0
1976	69	31	0
1977	69	31	0
1978	67,5	32,5	0
1979	67,5	32,5	0
1980	67,5	32,5	0
1981	67,5	32,5	0
1982	67,5	32,5	0
1983	66,5	33,5	0
1984	65,5	34,5	0
1985	65,5	34,5	0
1986	65	35	0
1987	65	35	0
1988	65	35	0
1989	65	35	0
1990	65	35	0
1991	65	35	0
1992	65	35	0
1993	63	37	0
1994	63	37	0
1995	56	44	0
1996	50,5	49,5	0
1997	50,5	49,5	0
1998	"preporció" 3,64 + 50,5	49,5	"preporció" 2,2
1999	"preporció" 5,63 + 50,5	49,5	"preporció" 2,2
2000	"preporció" 5,63 + 50,25	49,75	"preporció" 2,2
2001	"preporció" 5,63 + 50,25	49,75	"preporció" 2,2
2002	"preporció" 5,63 + 49,6	50,4	"preporció" 2,2
2003	"preporció" 5,63 + 49,6	50,4	"preporció" 2,2
2004	"preporció" 5,63 + 49,6	50,4	"preporció" 2,2
2005	"preporció" 5,63 + 50,5 més un import de 2,322 bilions d'€	49,5 menys un import de 2,322 bilions d'€	"preporció" 2,2
2006	"preporció" 5,63 + 50,5 més un import de 2,322 bilions d'€	49,5 menys un import de 2,322 bilions d'€	"preporció" 2,2
2007	"preporció" 5,63 + 50,5 més un import de 2,262 bilions d'€	49,5 menys un import de 2,262 bilions d'€	"preporció" 2,2
2008	"preporció" 5,63 + 50,5 més un import de 2,262 bilions d'€	49,5 menys un import de 2,262 bilions d'€	"preporció" 2,2
2009	"preporció" 5,63 + 50,5 més un import de 2,262 bilions d'€	49,5 menys un import de 2,262 bilions d'€	"preporció" 2,2

Font: Werner i Shah (2008).

Quadre A2

Tipus i criteris de les diferents subvencions verticals des del Govern central cap als estats l'any fiscal 2004			
Tipus	Criteri	Volum en M€	Estats receptors
Fons per cobrir dèficit	Permeten als "estats receptors" finançament febles assolir el 99,5% de la capacitat fiscal mitjana dels estats federals	3.040	Saxònia-Anhalt, Turíngia, Saxònia, Brandenburg, Mecklemburg-Pomerània Occidental, Baixa Saxònia, Saarland, Mecklemburg-Pomerània Occidental, Slesvig-Holstein, Berlín, Bremen
Fons per a necessitats especials degudes a costos polítics administratius	Estats amb menys de 4 milions d'habitants	790	Saxònia-Anhalt, Turíngia, Brandenburg, Mecklemburg-Pomerània Occidental, Saarland, Renània-Palatinat, Sleswig-Holstein, Berlín, Bremen, però no Hamburg
Fons per a necessitats especials degudes a la càrrega per la divisió d'Alemanya	Tots els estats que es van formar de nou amb la reunificació alemanya	10.530	Saxònia-Anhalt, Turíngia, Saxònia, Brandenburg, Mecklemburg-Pomerània Occidental, Berlín
Fons per a necessitats especials degudes a la integració dels nous estats federals dintre del sistema d'anivellament fiscal	Tots els estats de l'oest que reben unes transferències relativament baixes dels estats contribuents nets degudes a la integració dels estats de l'est en el sistema d'anivellament fiscal	69	Baixa Saxònia, Saarland, Renània-Palatinat, Sleswig-Holstein, Bremen
Fons per a necessitats especials derivades de crisis pressupostàries	Elevada ràtio deute/ingressos	614	Bremen, Saarland
Total	–	15.043	–

Font: elaboració pròpia

Equació A1

La fórmula per als estats receptors s'estableix de la manera següent

$$F = \frac{3}{4} \times X - \frac{317}{20.000} \text{ per una capacitat fiscal per càpita per sobre del 80\%,}$$

$$F = X \times \left(\frac{5}{26} \times X + \frac{35}{52} \right) - \frac{2.121}{260.000} \text{ per una capacitat fiscal per càpita per sobre del 80\% però per sota del 93\%, i}$$

$$F = X \times \left(\frac{13}{7} \times X + \frac{11}{25} \right) \text{ per una capacitat fiscal per càpita per sobre del 93\%, on } X \text{ és el dèficit de capacitat fiscal per càpita per sota del 100\%.}$$

Font: Spahn i Werner (2007), pàgina 112.

Quadre A3

Evolució de les subvencions verticals per suavitzar la càrrega que pateixen els estats per la divisió d'Alemanya, fins l'any fiscal 2020 (en bilions d'euros)

Any	Quantitat
2005	10,53
2006	10,48
2007	10,38
2008	10,23
2009	9,51
2010	8,74
2011	8,03
2012	7,26
2013	6,54
2014	5,78
2015	5,06
2016	4,29
2017	3,58
2018	2,81
2019	2,10
2020	0,00

Font: elaboració pròpia.

4

Referències

ANDEL, NORBERT (1998). *Finanzwissenschaft*. 4a edició. Tübingen: Alemanya: Mohr.

BARETTI, CHRISTIAN; BERND HUBER, KARL LICHTBLAU; RÜDIGER PARSCHE (2001). *Die Einwohnervedelung auf Länderebene im Länderfinanzausgleich*: Gutachten im Auftrag der Länder Baden-Württemberg, Bayern, Hessen und Nordrhein-Westfalen, Munic: Alemanya: ifo Institut für Wirtschaftsforschung.

BIRD, RICHARD M.; VAILLANCOURT, FRANÇOIS (2007). "Reconciling Diversity with Equity: The Role of Intergovernmental Fiscal Arrangements in Maintaining an Effective State in Canada". Richard Bird; Robert Ebel (ed.). *Fiscal Fragmentation in Decentralized Countries: Subsidiarity, Solidarity and Asymmetry*. Cheltenham: Regne Unit: Edward Elgar Publishing: 49-88.

GUIHÉRY, LAURENT; WERNER, JAN (2005). "Les finances publiques locales en Allemagne - Quelles réformes?". *Revue de l'OFCE*, volum 94, pàg 111-137.

HICKEL, RUDOLF (2001). *Einwohnerwertung: Ausgleich für Stadtstaaten als Landeshauptstädte ohne Umland*. Bremen: Alemanya.

KITTERER, WOLFGANG; HEILMANN, SVEN (2005). *Die Stellung des Landes Nordrhein-Westfalen in der Finanzverteilung zwischen den alten und neuen Bundesländern - Gutachten 13 / 1275 für den Parlamentarischen Beratungs und Gutachterdienstes des Landtags Nordrhein-Westfalen*. Düsseldorf, Alemanya: Parlamentarischen Beratungs und Gutachterdienstes des Landtags NRW.

SACHVERSTÄNDIGENRAT ZUR BEGUTACHTUNG DER GESAMTWIRTSCHAFTLICHEN ENTWICKLUNG – SVR (2001). *Neuregelung des Länderfinanzausgleiches in Deutschland*. Wiesbaden: Alemanya.

- SPAHN, PAUL BERND; ANWAR SHAH (1995). Intergovernmental Fiscal Relations in Australia in Roy Jayanta (ed.). *Macroeconomic Management and Fiscal Decentralization*. Washington, DC: EUA: World Bank: 49-72.
- SPAHN, PAUL BERND; OLIVER FRANZ (2002). "Consensus Democracy and Interjurisdictional Fiscal Solidarity in Germany". Ehtisham Ahmad; Vito Tanzi (ed.). *Managing Fiscal Decentralization*. Londres: Regne Unit: Routledge: 122-14.3
- SPAHN, PAUL BERND; WERNER, JAN (2007). "Germany at the Junction between Solidarity and Subsidiarity". Richard Bird; Robert Ebel (ed.). *Fiscal Fragmentation in Decentralized Countries: Subsidiarity, Solidarity and Asymmetry*. Cheltenham: Regne Unit: Edward Elgar Publishing: 89-113.
- SPAHN, PAUL BERND (1998). "Dezentrale Haushaltspolitik und makroökonomische Steuerung". Galler, Heinz P.; Gert Wagner (ed.). *Empirische Forschung und wirtschaftspolitische Beratung - Festschrift für Hans-Jürgen Krupp zum 65. Geburtstag*. Frankfurt: Alemanya: Campus: 322-344.
- TORGLER, BENNO; WERNER, JAN (2005). "Tax Morale and Fiscal Autonomy: Evidence from Germany". *Public Finance and Management*, volum 5, tom 4, pàg. 423-452.
- WERNER, JAN; GUIHÉRY, LAURENT,; DJUKIC, OGNJEN (2006). "Fiscal Federalism in Bosnia and Herzegovina: Ten Years after the Dayton Treatment and Still not in a Steady Condition". *Journal of Economic Asymmetries*, volum 3, tom 2, pàg. 125-148.
- WERNER, JAN; SHAH, ANWAR (2005). "Fiscal Equalisation and Local Taxation: Lessons from Denmark, Norway and Sweden". Anwar Shah (ed.). *Macrofederalism and Local Finance*. Washington: EUA: World Bank, forthcoming.
- WERNER, JAN; SHAH, ANWAR (2008). "Fiscal Equalisation and Sub-national Governments: Lessons from German Experience". Anwar Shah (ed.). *Macrofederalism and Local Finance*. Washington, DC: World Bank, forthcoming.
- WERNER, JAN (2003). "El federalismo fiscal aleman: en estado de fluctuacion". *Zergak – Gaceta Tributaria del Pais Vasco*, volum 25, tom 3, pàg. 81-113.
- WERNER, JAN (2006). "Local Public Finance in Germany". Anwar Shah (ed.). *Local Government Organisation and Finance: Comparative International Practises*. Washington, DC: World Bank: 117-148.
- WERNER, JAN (2008). "Fiscal Equalisation and Fiscal Conflicts are Like the Chicken or Egg Question – Which Came First?". Raoul Blindenbacher and Arnold Koller (ed.). *Unity in Diversity: Learning from Each Other*. Ottawa: Canadà: Forum of Federation, forthcoming.